

7 Kerpolderroute

De middellange rondwandeling Kerpolderroute is ca. 8 km lang. De route voert langs de buitengrens van de Kerpolder. Van het oorspronkelijke polderlandschap is niet veel meer over. Het is grotendeels vervangen door golfterrein en recreatiegebied. Het gebied is van grote cultuurhistorische waarde. Het start- en eindpunt van de rondwandeling is de ophaalbrug in het centrum van Schipluiden. De route voert door het dorp naar de Zuidkade, langs de Tanthofkade richting Den Hoorn en ten slotte via Hodenpijl langs de Gaag terug naar Schipluiden. De route is het gehele jaar geopend.

Routebeschrijving

De routebeschrijving maakt gebruik van het wandelroutenetwerk Hof van Delfland. Waar de route daarvan afwijkt worden in deze routebeschrijving verdere details gegeven. Verstoringen in het netwerk? Meld ze bij www.meldpuntroutes.nl.

- **knip 17:** start in Schipluiden: vanaf de ophaalbrug aan de Dorpsstraat de Keenenburgweg in. Na ca. 150 m linksaf de Kasteellaan in, daarna 1^e straat rechtsaf: de Otto van Zevenderstraat. Langs het museum 'Het Tramstation'. Vervolgens 1^e linksaf: de Agnes Croesinklaan, waar deze naar links afbuigt rechtdoor de Paulus Beelaertslaan in. Aan het einde de brug over en rechtsaf het gravelpad op. Volg dit tot het fietspad. Ga rechtsaf tot de T-splitsing: knip 73.
- **Knip 73:** Volg de Zuidkade richting knip 22 en 88. Linksaf Tanthofkade: knip 78, 57, 97 en 37.
- **Knip 37:** Linksaf en in de bocht direct rechtsaf het gravelpad op. Vervolgens weer direct rechtsaf. Volg dit gravelpad rechtdoor. Bij de eerstvolgende splitsing volg het gravelpad linksaf tot knip 31. Vervolgens knip 71, 27, 61 en 17 bij de ophaalbrug te Schipluiden.

Voor de bereikbaarheid met het openbaar vervoer van het begin- en eindpunt van de wandelroute wordt verwezen naar www.9292ov.nl

NB: Alle gegevens benodigd voor de routebepaling onderweg zijn vermeld op deze eerste pagina.

Onderweg te zien

Midden-Delfland, het groene hart van de zuidwestelijke Randstad. Een kleinschalig oud cultuurlandschap met de kenmerken van het Hollandse landschap achter de duinen: laaggelegen (1 tot 3 m onder NAP) en lichtglooiend door de oude kreekruigten en de natte veengebieden daartussen.

De op de kreekruigten gelegen boerderijen, de oude dorpskernen, de vele molens en gemalen, de kades en oude slotenpatronen tonen je steeds weer de eeuwenoude historie van dit gebied. Een groene oase met een rijke natuur en weidse vergezichten te midden van het grootschalige stedelijke en industriële geweld.

Kerkpolder

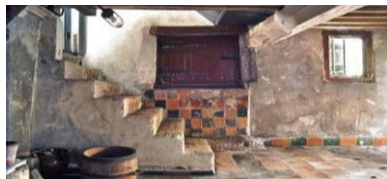

Kruikius 1712

De ontginning van het gebied dat nu bekend staat als Kerkpolder is begonnen in de tweede helft van de twaalfde eeuw. Middels een gegraven stelsel van greppels en slootjes stroomde het overtollige regenwater weg. De wildernis werd in cultuur gebracht. In het stroomgebied van de Gantel werd in het begin van de dertiende eeuw het afvoerkanaal

de Gaag gegraven. Het overtollige regenwater stroomde nu via dit kanaal naar de Vlaardingervaart en de Maas. De Gaag doorsnijdt twee polders: de Kerkpolder en de Hodenpijlpolder, tegenwoordig genaamd Klaas Engelbrechtspolder. Door inklinking van het aanwezige veenpakket moesten kades worden opgehoogd en sloten en kanalen worden verdiept. Hulpmiddelen als molens, gemalen en sluizen werden ingezet om het water af te voeren. De Zuidkade werd opgeworpen om de toestroom van water uit het hoger gelegen Zouteveen te voorkomen.

Traditionele boerderijen

In de tweede helft van de zestiende eeuw werden in Midden-Delfland voor het eerst boerderijen van steen gebouwd. Sommige van deze boerderijen zijn nog (gedeeltelijk) aanwezig. Ze behoren tot de oudste boerderijgebouwen van Nederland. De ontwikkeling van deze vrij kleine streekeigen

boerderijen tot de veel grotere in de eeuwen daarna, vertoont een duidelijke lijn. De oudste boerderijen hadden vaak al een L-vormige plattegrond, met een uitgebouwde opkamer met melkkelder. Door toename van de vraag naar zuivelproducten kwam er een aparte werkruimte (boenhoek) in het achterhuis en werden de stallen verlengd. Vaak gebeurde dat niet in de lengterichting, maar 'om de hoek', zodat een U- of Z-vormige plattegrond ontstond. Elders in Nederland wordt een dergelijke grondvorm niet aangetroffen. Tot in de negentiende eeuw werden boerderijen meestal van gele ijsselsteentjes gebouwd, met vooral in de zeventiende eeuw fraaie metselwerkversieringen van rode steen.

Het boeren erf

De oudste boerenbedrijfjes waren nog klein, met één woon-werkgebouw. Een hooiberg was genoeg. Later kwamen er meer hooibergen en verschenen diverse bijgebouwen op het erf. Er kwamen karnmolens waar het paard zijn rondjes liep om de karn aan te drijven bij de bereiding van boter. In tegen de kelder aangebouwde melkhuisjes van ventilerend latwerk, werd de melk tijdelijk opgeslagen. Deze melkhuisjes zijn zeer specifiek voor de streek. In de tijd van de mechanisatie verschenen wagenschuren. Ook waren er natuurlijk kippen- en varkenshokken. Om het boerderijterrein lag een windsingel voor de luwte. Er was een geriefbosje waarvan het hakhout werd gebruikt voor vele doeleinden en de takkenbossen om de bakoven mee te stoken. Ook de haard en het waterfornuis werden met hout gestookt. Altijd was er een groentetuin en een boomgaard, de laatste met een zeer uitgebreid assortiment aan fruitboomrassen. Echte siertuinen waren in de streek niet gebruikelijk. In de buurt van de melkkelder stonden een of meer schaduwbomen, vaak linden of kastanjes. Ze zorgden voor koelte in de kelder.

Schipluiden

Op het grondgebied van de inmiddels voormalige gemeente Schipluiden lagen in de zestiende eeuw ten minste acht zelfstandige ambachten: Hof van Delft, Hoog- en Woudharnasch (met de heerlijkheid Groeneveld), Schipluiden (vanaf 1570), Dorp, Hodenpijl, Sint Maartensrecht, Abtsrecht en Zouteveen. In de loop der tijd is er flink 'geschoven' met het grondgebied. Delen kwamen bij Delft, een ander deel bij Vlaardingen. Later en nog recent breidde het grondgebied zich weer uit, zelfs tot in de Akerdijkse Polder ten oosten van de Delftsche Schie (voorheen gemeente Vrijenban, later Delft). Sinds 1 januari 2004 vormt Schipluiden met Maasland en 't Woudt samen de gemeente Midden-Delfland.

De locatie van onderstaande bezienswaardigheden is gemarkeerd op de routekaart van het voorblad. De volglatter wordt hierbij gebruikt als referentie.

A. Kasteel Keenenburg

Roelant Roghman ca 1650

Op de plaats waar een boerderij in de veertiende eeuw was uitgegroeid tot een kasteelachtig geheel, bouwde de edelman Philips de Blote kort na 1411 een nieuw kasteel. In de loop der tijd groeide dit kasteel uit tot een aanzienlijk complex, compleet met voorburch. Bekende eigenaars waren onder meer de families Van Egmond, Van Zevender en Van Raesvelt. Otto van Egmond (ca. 1522-1586) was een belangrijk edelman en raadshere van Willem van Oranje. In het begin van de negentiende eeuw werd het kasteel aan een sloper verkocht. Het fraaie inrijhek werd in 1918 verplaatst naar Wassenaar waar het staat aan de

Van der Oudermeulenlaan. In Museum Het Tramstation (Otto van Zevenderstraat 2) is een deel van de expositie gewijd aan kasteel Keenenburg.

B. Verdiepte A4

De verdiepte A4 loopt dwars door Midden-Delfland. De eerste plannen voor de aanleg van het traject Delft – Schiedam dateren van 1956. Na een ingewikkelde en langdurige periode van besluitvorming werd de verdiepte A4 eind 2015 geopend voor het verkeer. Om de gevolgen voor de

omgeving zo beperkt mogelijk te houden zijn de nodige technische maatregelen getroffen tijdens de bouw. Denk hierbij aan de verdiepte ligging, geluidswerende wanden, aangepaste verlichting en de landtunnel bij Schiedam.

In het zgn. IODS-overleg (Integrale Ontwikkeling tussen Delft en Schiedam) zijn tussen een groot aantal partijen afspraken gemaakt ter compensatie van de aanleg van de A4. Enkele voorbeelden zijn: aanleg groen-blauwe lint, saneren verspreid liggende kassen, aanleg eco-passages, stimuleren groen ondernemen en recreatiemogelijkheden.

In 1977 werd de Reconstructiewet Midden-Delfland aangenomen. Het noordelijke deel van de Kerkpolder werd ingericht als recreatiestroom. Het overgrote gebied van de Kerkpolder ten zuiden van de A4 is tegenwoordig ingericht als 36-holes golfterrein. Van het oude landschap met zijn slotenpatroon en kreekruggen is niet veel meer over.

C. Tanthofkade

De naam Tanthofkade is afgeleid van het woord 'Anthoofd' ofwel 'aan het hoofdeinde van het perceel'. Hier werd door iedere individuele ingezetene een kade opgeworpen en beheerd. Dit verklaart ook het bochtige verloop van de kade. Het noordelijk deel van de Tanthofkade vormt nu de

westelijke begrenzing van de stadsrand van Delft. Door de aanleg van waterpartijen en parkplantsoenen is de kade onderdeel geworden van een bredere groenzone en daardoor niet meer zo duidelijk aanwezig als oeroude landscheidingskade tussen het Westland en het Oostland van het Hoogheemraadschap van Delfland.

D. Rehoboth

Rijksstraatweg 12. Aan de overzijde van de Gaag ligt het boerderijcomplex Rehoboth uit 1906. De boerderij heeft een rijk en monumentaal uiterlijk, niet alleen door de zeer rijke detaillering van metselwerk, hout- en ijzerwerk, maar vooral door het hoge voorhuis met natuurstenen trap. Onder het

gehele voorhuis bevindt zich een melkkelder. Naast het hoofdgebouw staat eveneens een zeer rijk uitgevoerde wagenshuur. Het complex is nu in gebruik als manege.

E. Buitenplaats-boerderij Hodenpijl, Tramkade 23/24

Het geslacht Hodenpijl bewoonde vanaf de dertiende eeuw een kasteel even ten westen van deze locatie, aan de overkant van de Gaag. Dit kasteel Hodenpijl is verwoest tijdens de Hoekse en Kabeljauwse twisten. In 1702 bouwt de welgestelde familie Van Wouw uit Delft deze buitenplaats op de

huidige locatie en vernoemt het naar Hodenpijl. Tot 1855 is Hodenpijl een zelfstandige gemeente. In dat jaar wordt het met Sint Maartensregt bij Schipluiden gevoegd. Dirk Jacobzn Ammerlaan, burgemeester van Hodenpijl, woont dan op de Buitenplaats-Hodenpijl en wordt burgemeester van de nieuwe grote gemeente. Tot 1881 zijn de raadsvergaderingen in de opkamer. Onder de opkamer bevindt zich een schitterende kelder met kruisgewelven. Het voorhuis is bijzonder breed: rechts van de toegangsdeur bevinden zich nog drie kamers. Sinds 2002 is het pand een Rijksmonument.

Het bezoekerscentrum Midden-Delfland is gelegen achter de Buitenplaats-boerderij. Het is een onbemand en kleinschalig informatiepunt. Hier kunnen bezoekers digitaal hun weg zoeken in Midden-Delfland. De openingstijden zijn di. t/m zo. van 10.00 tot 17.00 uur. Er worden regelmatig

wisselende tentoonstellingen georganiseerd.

F. Voormalige RK Kerk, Hodenpijl

In 1657, na de Reformatie, wordt een schuilkerk ingericht iets ten noorden van de locatie waar nu de Buitenplaats-boerderij staat. In 1722 brandt deze schuilkerk af. De kerk wordt herbouwd en de pastoor verhuist naar de 'Herdershof', gelegen aan de overkant. Hier wordt ook een kleine huiskapel

ingericht voor de doordeweekse godsdienstoefeningen. In 1839 besluit het toenmalige kerkbestuur tot de bouw van een nieuwe kerk op deze locatie naar ontwerp van architect A. Roodenburg in neoclassicistische stijl. Vervolgens wordt in 1872, door de architecten Magry en Snickers een nieuwe pastorie in neogotische stijl gebouwd. De kleine huiskapel is nog aanwezig. In die tijd was het gebruikelijk dat kerken werden gebouwd met toestemming en onder auspiciën van de hoofdingenieur van Rijkswaterstaat. Deze kerken worden dan ook Waterstaatskerken genoemd. Het complex deed tot 1963 dienst, waarna het een bedrijfsgebouw werd. Nu is het een cultureel centrum met restaurant. Het torentje op de kerk is herbouwd.

G. Kreekrug Gantel, Tramkade 28

Door de aanleg van de A4 is het niet meer zo duidelijk waarneembaar, maar de boerderijen in de Klaas Engelbrechtspolder en in de buurtschap Hodenpijl staan allemaal op een hoge kreekrug. Een kreekrug is een zanderige afzetting van de vroegere getijdenstroom de Gantel. Deze had zijn brede

H. Abbestee, Tramkade 30

mondung in de Maas bij Naaldwijk. Door klink en oxidatie van het omliggende veen is de ooit laaggelegen kreekbedding als een rug in het landschap zichtbaar.

De Abbestee is een fraai gerestaureerde zeventiende-eeuwse boerderij, waarvan de kern wellicht teruggaat tot in de zestiende eeuw. De voorgevel verradt de indeling van het voorhuis. Links de opkamer met melkkelder, dan de (herplaatste) toegangsdeur tot het eigenlijke voorhuis, met rechts de lage slaapvleugel. Voor het huis staan twee grote kastanjes als schaduwbomen. Aan de niet-erfzijde van de boerderij is een vierkante karnmolen tegen de stal gebouwd. Hier liep vroeger een paard in het rond om de karn aan te drijven die in de boenhoek stond.

I. Gemaal Kerkpolder

Op 31 december 1413 krijgt Philips de Blote toestemming om zijn watermolen in 'Sicplude' ook als korenmolen in te richten. Er moet toen dus al een watermolen bestaan hebben. Hoogstwaarschijnlijk was dit de eerste poldermolen in Delfland. Even waarschijnlijk is het dat het hier de molen van de Kerkpolder betrof die immers nabij kasteel Keenenburg stond. In 1880 werd de molen omgebouwd tot stoomgemaal. In 1938 werd de molenromp gesloopt en vervangen door het huidige, vrij onopvallend gemaaltje.

J. Dorpskerk Schipluiden

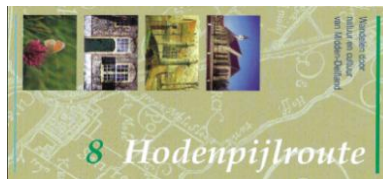
De hervormde kerk is het oudste gebouw van Schipluiden. Het is een mooi voorbeeld van zogenoemde boerengotiek, eenvoudige baksteenarchitectuur zonder overdreven opsmuk. In 1294 is er voor het eerst sprake van een parochie Schipluiden. De grote bakstenen (kloostermoppen) van de onderbouw van het koor kunnen uit die tijd dateren. De kerk is omstreeks 1500 uitgebreid. Er was oorspronkelijk een bakstenen toren, maar deze werd in de negentiende eeuw wegens bouwvalligheid gesloopt. Er kwam een klein houten torentje voor in de plaats.

K. Dorpsstraat

De oude dorpskern van Schipluiden toont talrijke sporen uit het verleden. Hier woonden handwerkers, lieden en notabelen. Gevels verraden soms een vroegere functie. Een gevel met lagere uitbouw was ooit een boerderij. Daarnaast was tot 1929 het raadhuis gevestigd, herkenbaar aan de gevelsteen.

Bronvermelding

Deze wandelroute maakt oorspronkelijk deel uit van een serie van drie mapjes met elk zes routes, uitgegeven in de periode 2004-2007. De serie kwam tot stand in samenwerking met de vereniging Te Voet en de werkgroep Paden van de Midden-Delfland Vereniging. Tekst, fotografie en vormgeving zijn van Frits van Ooststroom. In 2022 zijn de routes gedigitaliseerd en geactualiseerd. De Kerkpolderroute met volgnummer 7 was voorheen Hodenpijlroute genaamd met volgnummer 8.

Bij deze bewerking is verder dankbaar gebruik gemaakt van:

- artikelen uit de Jaarboeken van de Historische Vereniging Oud-Schipluiden en informatie op de website www.middendelfland.net.
- publicaties van Midden-Delfland is Mensenwerk: <https://www.mdmw.nl/>
- de Canon van Nederland, Roelof Bouwman.